

Rondblik

Gaven en werkingen van de Geest

P. Niemeijer

Charismata. Het is in onze dagen een bekend woord. We kennen zelfs een beweging die ernaar genoemd is: de charismatische beweging. In die beweging staan de gaven van de Geest centraal en is men kritisch richting de bestaande kerken omdat daar te weinig gebeurt met de Geestesgaven. Men doelt met de term ‘charismata’ over het algemeen op een viertal specifieke gaven: het vermogen tot het spreken in tongen, het ontvangen van profetische openbaringen, de gave van de genezing en het uitdrijven van boze geesten. Kort gezegd: tongentaal, profetie, genezing, duiveluitdrijving. Dat zijn ‘de charismata’. Een kerk zónder die gaven heeft geen recht op de naam ‘charismatisch’!

In twee artikelen wil ik in kort bestek een paar dingen over die ‘charismata’ op een rijtje zetten. In de hoop dat het dienstig is in ‘de charismatische verwarring’ (John F. MacArthur jr.) van dit moment.

Geschenken

Eerst iets over het begrip ‘charisma’.

J. van Bruggen¹ en C. van der Kooi² hebben erop gewezen dat er verschil bestaat tussen wat ‘charisma’ vandaag in de volksmond betekent, en waar het in de Bijbel voor staat. Dat valt niet samen! In de volksmond staat ‘charisma’ voor: tongentaal, profetie, genezing en duiveluitdrijving. Maar in de Bijbel wordt het woord ‘charisma’ nergens beperkt tot die vier. Charisma is in het Nieuwe Testament een heel algemeen woord voor een ‘geschenk’. Het staat gewoon voor ‘iets wat je gekregen hebt’. Het ‘eeuwige leven’ kan een charisma genoemd worden (Rom. 6:23). En ‘de gerechtigheid van Christus’ (Rom. 5:15). Paulus kan zelfs, aldus Van Bruggen, het huwelijk en ook de ongehuwde staat een charisma noemen! Getrouwen en ongetrouwen hebben elk hun ‘bijzondere gave’ (1 Kor. 7:7). Dan hebben we het over heel wat anders dan charismata in de huidige zin van het woord.

En er is méér te noemen. In *het* hoofdstuk over de charismata - 1 Korintiërs 12 - is charisma nog geen afgebakend begrip. Het staat naast ‘bedieningen’ (dienende taken, NBV) en ‘werkingen’ (uitingen van bijzondere kracht, NBV). Dat zijn niet allemaal verschillende grootheden. Het zijn, aldus J. van Bruggen³, drie typering van dezelfde dingen die in de gemeente te vinden zijn. ‘Charisma’ wordt hier afgewisseld met: een ‘functie in de kerk’ of ‘een opvallend werk van God’.

Meer dan vier

In Romeinen 12 schrijft de apostel wel over charismata in de zin van ‘gaven van kerkleden’. Opmerkelijk is dat hij de vier opvallende gaven niet noemt, maar wel andere: geloof, kennis, bestuurlijk vermogen, het vermogen om te onderwijzen, bijstand te verlenen, te troosten, te helpen. Heel gewone dingen, zouden wij zeggen! Moet je daar ook aan denken bij charismata? Ja! In de volksmond wellicht niet, maar in de Bijbel dus wel!

Dit is een belangrijk punt. Het spraakgebruik dat bij charismata uitsluitend of vooral denkt aan die vier bijzondere (tongentaal, profetie, genezing, duiveluitdrijving), spoort niet met de Bijbel. Er is in de Bijbel geen enkele reden om bij charismata te denken aan een paar heel bijzondere gaven. Charismata zijn alle gaven waarvan antwoord 55 van de Heidelbergse

Catechismus zegt dat elk lid van de gemeente zijn of haar 'gaven' moet gebruiken tot nut en heil van de andere leden van het lichaam van Christus. Die door de Geest tot opbouw van de gemeente geschonken gaven die ieder van ons heeft, dat zijn de charismata waarover het in de Bijbel gaat.

Ambtsdragers zijn charismata

Velen stellen vandaag het 'charisma' *tegenover* 'het ambt'. Het charisma staat bij hen voor de spontaneïteit van de Geest. Het ambt staat bij hen voor de stramheid van het instituut. De een vindt het ambt een rem op het charisma en als zodanig een ramp. De ander ziet - omgekeerd - het charisma als een gevaar voor het ambt. Hij moet er niets van hebben.

Tegen deze achtergrond is het des te opvallender dat Paulus ook ambtsdragers charismata kan noemen! Aan het slot van 1 Korintiërs 12 noemt de apostel in een opsomming van gaven van de Geest als *eersten*: apostelen, profeten en leraars! Het ambt *zélf* is een charisma, een geschenk van God, een gave van de Geest aan de gemeente (vgl. 1 Tim. 4:14; 2 Tim. 1:6). En voor hen die het moeilijk vinden om charisma met een ambtelijk instituut te verbinden: Paulus spreekt in Romeinen 12 over het charisma van het leidinggeven. Dat omvat toch zaken als besturen en organiseren!

Buitengewoon?

Velen denken bij allerlei wonderlijke gaven onder christenen al snel aan charismata. Elke gave die niet gewoon en natuurlijk te verklaren is, is een charisma. Het is een simpel wereldbeeld: je hebt gewone, natuurlijke gaven én je hebt *bovennatuurlijke* 'charismata'. Hoe overzichtelijk dit model ook is, het klopt niet! Ik wees er al op dat onder de charismata heel 'gewone' zitten als de gave om leiding te geven of de gave om te onderwijzen of om te helpen. Gewoon en charismatisch zijn geen tegenstellingen! Iets hoeft niet uitzonderlijk of buitengewoon te zijn, om charismatisch te kunnen zijn.

En het is ook niet zo dat alles wat niet gewoon te verklaren is, meteen charismatisch is. De charismata zijn gaven van de Heilige Geest die gericht zijn op de opbouw van de gemeente van Christus. Maar er is nog veel meer wonderlijks tussen hemel en aarde! Er zijn hoogbegaafden. Er zijn helderzienden. Er zijn mensen die het vermogen hebben om ziekten te onderkennen bij anderen. Er zijn tweelingen die op grote afstand van elkaar wonen en toch aanvoelen dat er wat met de ander loos is. Ik denk aan *déjà vu*'s: dat je dingen beleeft die je al eens eerder gezien hebt. Onverklaarbare verschijnselen. Wij zijn als mensen door God met voortreffelijke gaven geschapen. Soms stuit je na de zondeval nog op brokstukken daarvan. Dat moet worden onderscheiden van de (door de Geest van Christus specifiek aan de gemeente geschonken) charismata. Het zijn restanten van oorspronkelijke menselijke vermogens, die op verschillende wijze gebruikt - en ook misbruikt! - kunnen worden.

We moeten ook niet te gauw denken dat bepaalde dingen typisch christelijk zijn. De Bijbel weet ook van gaven en wonderen die de *dúivel* en zijn trawanten kunnen gebruiken. De tovenaars van de Egyptische Farao in de tijd van Mozes konden bepaalde tekenen die Mozes deed, nadoen. In het boek Openbaring lezen we van tekenen die het beest uit de aarde zal doen (Op. 13). En in een vreemde taal spreken of boodschappen van goden doorkrijgen is ook niet exclusief christelijk. Uit meerdere religies kennen we het bestaan van orakels en tongentaal en van profeten die bepaalde onverstaanbare klanken uitstoten en daarmee goddelijke boodschappen doorgeven. In primitieve culturen heb je medicijnmannen die over bijzondere genezingsgaven zeggen te beschikken. En rituelen uitvoeren om kwade machten te verdrijven. Ook daar gebeuren wonderlijke dingen!

Het zal duidelijk zijn: bij buitengewone verschijnselen moeten we goed nagaan of ze wel uit *God* zijn (vgl. 1 Joh. 4:1)! Want dat is beslist niet automatisch het geval.

Tekenen en wonderen

We moeten niet al het wonderlijke tot ‘charisma’ verklaren. Er is in de Bijbel ook sprake van ‘tekenen en wonderen’ die de Here doet.

Die tekenen en wonderen zie je in de Bijbel niet op alle momenten even vaak en even sterk gebeuren. Er zijn in de Bijbel hele tijden dat je niks van tekenen of wonderen hoort. En er zijn bepaalde periodes dat ze juist heel veel gebeuren. Denk aan de uittocht uit Egypte, toen God zijn volk onder tekenen en wonderen uit het slavenkamp Egypte bevrijdde. Wonderen en tekenen waren er ook in de gevaarlijke tijd van Elia en Elisa, toen Israël dreigde af te glijden en voor Baäl leek te kiezen. Tekenen en wonderen waren er ook in grote hoeveelheid toen Christus op aarde was en zijn evangelie Israël úit en de wereld ín moest! Een heidense wereld die niet op het evangelie zat te wachten en tal van goden kende. Toen deed God tekenen. Die tekenen en wonderen zijn er niet permanent. De Here kan ze geven in tijden dat het erop aankomt! Dan laat Hij zien dat *Hij* in het evangelie present is. Die tekenen verwijzen naar Hem en doen een sterk beroep op iedereen om Hem te erkennen en zijn Woord te aanvaarden.

Over zulke ‘tekenen’ gaat het ook in Marcus 16. Daar is sprake van het uitdrijven van demonen, het spreken in onbekende talen, het oppakken van slangen, het drinken van dodelijk gif en het genezen van zieken door handoplegging. Dat gedeelte kun je in charismatische kringen horen gebruiken als bewijs voor charismata die onder ons zouden moeten zijn. Maar het gaat in Marcus 16 niet om charismata, maar om ‘tekenen’. En dat is echt wat anders! Het gaat om tekenen in een specifieke situatie. Het gaat, zegt de vertaling-1951, om tekenen die de gelovigen ‘volgen’. Volgen? Ja, volgen. Die gelovigen zijn dus onderweg. Op wat voor weg dan? Op de weg van de verbreiding van het evangelie. Daar heeft Christus ze op gezonden. Trek heel de wereld rond en maak overal het goede nieuws van Mij bekend (vs. 15). Op díe weg zal de predikers een aantal tekenen volgen. Als onderstreping van het door hen te brengen Woord. En dat die belofte metterdaad vervuld ís, staat in vers 20: de Here bevestigde het verkondigde woord door de tekenen die erop volgden. Dat is *toen* gebeurd.

God kan tekenen en wonderen overal in de wereld doen. Om zijn macht aan mensen te tonen. Omdat Hij goed is. En om een beroep op mensen te doen om Hém toch te zien en te erkennen. God laat Zich ook onder heidenen niet onbetuigd (vgl. Hand. 14:17) en werft om het hart van mensen. Ze kunnen niet om Hem heen. Maar nogmaals: dat zijn geen charismata.

Tekenen, vrucht en gaven

De Bijbel beschrijft *verschillende werkingen* van de Heilige Geest die hun eigen functie en doel hebben. Er zijn ‘wonderen’ of ‘tekenen’ van de Geest. Er zijn ‘gaven’ van de Geest. En er is de ‘vrucht’ van de Geest. Die drie moeten we niet door elkaar halen!

In charismatische kringen worden de charismata eerst beperkt tot de specifieke vier: tongentaal, profetie, genezing en duiveluitdrijving. En vervolgens worden die specifieke charismata tot *toetssteen* gemaakt van het ware geloof. Je bent pas echt een geestelijk christen en je bent pas echt met de Geest gedoopt als je deze charismata vertoont. Die charismata zeggen dus wat over jouw geloof! Ze zetten *jou* op de geestelijke kaart!

In de Bijbel vinden we een ander patroon. Daar heb je allereerst de wonderen of tekenen. Die naam ‘tekenen’ is veelzeggend. Het zijn wonderen die iets be-tekenen. Die ergens naar

verwijzen. Waarnaar? Naar de HERE, naar de betrouwbaarheid van zijn Woord! Niet voor niets zie je tekenen in de Bijbel vaak in gezelschap van het Woord van God. Ze bevestigen en onderstrepen Gods Woord. Daarom komen we die tekenen in de Bijbel tegen bij Mozes, bij de profeten, bij Christus en bij de apostelen. De tekenen wezen Christus aan als de Messias. Paulus kan spreken over de 'tekenen van een apostel' (2 Kor. 12:12). Het zijn wonderen die aangeven met wie je te maken hebt. Als zodanig vinden die tekenen, zoals we zopas zagen, niet permanent maar op bepaalde momenten plaats. Als het er echt op aankomt en God het nodig acht voor de doorbraak van zijn evangelie. Niet zomaar ergens, maar juist daar waar het evangelie de strijd aan moet met ongelof, heidendom, ontkerstening.

Daarnaast weet de Bijbel van de *vrucht* van de Geest. Die vrucht van de Geest is de uitwerking van het evangelie in ons leven. Die vrucht is het nieuwe leven waarin de werking van de Geest in ons leven aan het licht treedt. Van die vrucht zegt de Heidelbergse Catechismus in Zondag 32, dat we daaruit verzekerd worden van de echtheid van ons geloof. Of we geloven en dát we geloven, blijkt in de vrucht van de Geest. En wat die inhoudt, vertelt Paulus in Galaten 5: liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (vs. 22v). Het is het tegenovergestelde van de vrucht van ons zondige 'ik': ontucht, zedeloosheid en losbandigheid, afgoderij en toverij, vijandschap, tweespalt, jaloezie en woede, gekonkel, geruzie en rivaliteit, afgunst, bras- en slemppartijen en nog meer van dat soort dingen (vs. 19v). Die vrucht is tot eer van God. En dááaraan - aan de *vrucht!* - weet je of je uit je zondige 'ik' leeft en je eigen wil najaagt, dan wel dat je uit de Geest leeft en je door Gods Woord laat leiden.

En dan heb je de *gaven* van de Geest. Die hebben niet als functie om te laten zien of je *gelovig* bent. Maar die hebben als doel dat de gemeente erdoor gebouwd wordt. Paulus zegt in 1 Korintiërs 12: in iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk 'ten bate van de gemeente' (vs. 7). Charismata zijn gaven die de Geest van de verhoogde Christus schenkt voor de *opbouw van de gemeente*. Ze zijn bestemd voor de opbouw van het lichaam van Christus. Voor die gaven is dus bepalend dat je ze gebruikt niet voor eigen eer of eigen belang, maar ten behoeve van je broeders en zusters. Voor die gaven is bepalend dat de *liefde* je stuurt in je gebruik ervan. Niet voor niets staat het beroemde hoofdstuk over de liefde midden in Paulus' onderwijs over de gaven van de Geest. Die liefde is het hart ervan. Die liefde beslist over de inzet van je gaven. En over de waarde ervan. Je kunt allemaal 'schepselmatige' kundigheden en capaciteiten hebben - en er zijn er vele, ook in de wereld om ons heen! - maar dat zijn niet automatisch charismata. Dat zijn ze pas als ze specifiek door de Geest geschonken zijn ten behoeve van de gemeente van Christus.

Het is *dit* punt dat in 1 Korintiërs 12-14 door Paulus heel sterk beklemtoond wordt. Want in Korinte werden de gaven van de Geest gebruikt tot eigen glorie en tot eigen profilering: 'kijk eens wat ik kan en hoe belangrijk ik ben!' Dan worden de gaven dus gebruikt in een sfeer van rivaliteit en afgunst! Zaken die Paulus in Galaten 5 nu juist noemt bij de werken van het zondige 'ik'. En je ziet de apostel dan ook bezig om te corrigeren en orde te scheppen in de gemeente. In bepaalde kringen wordt Korinte als voorbeeld- en modelgemeente gezien. Maar wat in 1 Korintiërs 12-14 opvalt, is dat Paulus het gedrag van de Korintiërs niet stimuleert, maar remt!⁴ Hij stelt juist paal en perk aan de ontaarding daar. Roep niet allemaal door elkaar heen, zegt hij. Houd je mond als een ander spreekt (1 Kor. 14:28,30). Streef niet naar gaven waarmee je zelf de blits wilt maken. Maar laat je leiden door de liefde en zoek de opbouw van de gemeente. Dáárvóór schenkt de Geest zijn gaven. U bent in de Geest tot één lichaam gedoopt (1 Kor. 12:13). Onderhoud die eenheid dan ook. En zet u dáárvóór in. Het is dan ook de spijker op de kop als de Heidelbergse Catechismus in antwoord 55 zegt dat wij onze gaven

‘tot nut en heil van de andere leden’ gewillig en met vreugde moeten gebruiken. Dat is de boodschap van 1 Korintiërs 12-14: gaven tot nut en heil van het lichaam als geheel!

Noten:

- ^{1.} J. van Bruggen, *Ambten in de apostolische kerk. Een exegetisch mozaïek*, Kampen 1984, p. 144-146.
- ^{2.} C. van der Kooi, *Tegenwoordigheid van Geest. Verkenningen op het gebied van de leer van de Heilige Geest*, Kampen 2006, p. 53-60.
- ^{3.} J. van Bruggen, a.w., p. 155.
- ^{4.} P. Houtman, ‘Gaven van de Geest’, in: *De Reformatie*, jrg. 73, p. 358.